

der wille van onzen God en van onze naasten, onszelf regeeren. Zóó alleen kunnen we iets geven aan anderen, en iets doen voor onzen God.

Ook geoorloofde zelfliefe (iets anders dan zelf-zucht en eerocht!) zal ons prikkelen. Immers we zullen onze eigen rust, onze eigen vrede slechts dienen dān, waar we het levenszwaartje vinden.

Nu blijft ook hier het „ik ellendig mensch“.

Maar ook hier is door genade te vinden dat andere: „ik dank God door Jezus Christus onzen Heere“.

Bij zulk een houding groeit een gezond individualisme. Zoo krijgen we christelijke persoonlijkheden. Die sterk zijn om datgene, dat ze zijn.

Die behoeven geen roclame; die hebben geen aanprijzing van anderen noodig; die veroorzaken geen „rumor“ om de aandacht op zichzelf te vestigen.

Die gaan kalin hun weg. Ze doen, wat God hen op de handen legt.

En ze zijn sterk door gehoorzaamheid.

En zulken beleven het: „als ik zwak ben, dan ben ik machtig“.

En dezulken ontvangen genade en eere!

J. W.

UIT DE SCHRIFT.

Komt en koopt.

O alle gij dorstigen, komt tot de wateren, en gij die geen geld hebt, komt, koopt en eet. Ja, komt, koopt. —

Jesaja 55:1.

In deze adventsweken willen wij lezen uit de boekrol van Jesaja, uit dezelfde die in de synagoge te Kapernaum lag, waaruit Jezus voorlas, en ten opzichte van welke hij zeggen kon: heden is deze Schrift in uwe ooren vervuld!

Dit gold niet alleen van wat Christus daar las, maar evenzeer van geheel het heilig geschrift van den Koning der profeten.

Over de verwerving der verlossing door den lijdenden Knecht des Heeren heeft Jesaja eerst gesproken: over Hem die zijn ziel tot een rantsoen heeft gegeven, in wiens striemen voor ons genezing is.

Doch die voorwerpelijke genade is niet genoeg.

Wat de Gezalfde verwierf moet door genade des H. Geestes in het hart worden aanvaard, toegesapt en onderwerpelijk worden genomen.

Er is een adventsstemming waarin wij vragen: Hoe wilt Gij zijn ontvangen; Gij Gezondene des Vaders?

Maar er is ook een andere. Dan vragen wij: welke hoedschap des hemels brengt Gij ons? hoe wilt Gij ons ontvangen?

Hoe noodigt Gij ons tot uw kribbe; tot uw kruis?

Nu, hier in onzen tekst komt de Heere zelf in Christus tot ons met sterke noodiging in de gestalte van een koopman, om te zeggen: aanvaardt mijn heil!

Richten wij eerst onzen geest op den noodigenden Koopman. Daarna kunnen we nagaan welke koopers hij verlangt, en welke prijs hij bedingt voor de waren die hij aanbiedt.

Wij menschen koopen zoo graag. Daarom is de koopmansstand zoo sterk vertegenwoordigd in de wereld, ook in de H. Schrift. Elk koopman is een soort psycholoog op zijn gebied. Hij weet hoe sterk de prikkel naar begeerte dingen bij ons is, zelfs al hebben we die volstrekt niet nodig.

De koopman brengt zijn waren niet aan de markt uit naastenliefde, maar uit zelfliefe om zijn brood te verdienen, om, als 't kan, rijk te worden. Dit geldt van den man die zijn schamele waar uitveert in de achterbuurten, maar evenzeer van den grooten of kleinen winkelier en den deftigen koopman op de heurs. Hoe zoekt de een den ander te overbieden in het aanprijzen van zijn waren. Hoe talloos vele zijn de uitnodigingen in de kranten, door straatreclames, zelfs des avonds in lichtletters geschreven tegen den donkeren hemel. En dat alles ten slotte om uit te noodigen: komt en koopt.

Die roep was ook in de Oostersche steden niet onbekend en behoorde in Jerusaleem tot de dagelijkse straatgeluiden: komt en koopt.

Dat riep de waterdrager die met zijn groote kruik of lederen zak door de smalle straten ging.

Hoe kwamen dan de menschen, wier water-voorraad opgeteerd was, van alle kanten aangesneld met penningen in de hand om hun kruiken vol te laten scheppen, en hun dorst te laven.

En als de korenkoopers rondgingen of de wijnkoopers, en zij die melk en vleesch verkochten, altijd weer die bekende roep: „komt, koopt, drinkt, eet“!

Zóó nu, in nederbuigende genade komt hier de groote en heilige God den menschen noodden: Komt tot de wateren, komt, koopt en eet, komt en koopt. Niet minder dan driemaal wordt zijn noodigende roep hier beluisterd.

Wel een bewijs hoe heilige ernst het den Heere daarmee is, hoe Hij aandringt om toch maar te komen tot het heil, dat Hij in Christus heeft bereid.

Zoo is trouwens altijd de lokroep van het evangelie geweest. Denk maar aan de gelijkenis van het groote Avondmaal en van de koninklijke bruiloft. De boden werden uitgezonden om te noodden, alle oude en nieuwe eeuwen door.

Heel de Openbaring, heel de H. Schrift is een lange reeks van uitnodigingen Gods om toch te komen tot Zijn liefde en genade.

Hoevele godsmannen heeft Hij uitgezonden om te dringen naar Bethlehems kribbe en Golgotha's kruis? En vaak tevergeefs!

Met hoeveel sterken aandrang heeft de Heiland zelf de zondaren tot zich geroepen: Komt herwaarts tot mij, alle die vermoeid en belast zijt en ik zal u rust geven. Zoo iemand dorst die komt tot mij en drinkt. Ik raad u dat gij van mij koopt.

En de Apostelen, hoe menigmaal zijn zij als aanprijzende kooplieden met het evangelie gekomen. Denk maar aan Paulus: Zoo zijn wij dan gezanten van Christus' wege, alsof God door ons bad: wij bidden van Christus' wege: laat u met God verzoenen.

Met dit rijke en vrije evangelie moeten wij het Kerstfeest weer tegengaan om het als opnieuw te hooren uit den mond van het vleeschgeworden Woord.

Groot is Gods zoekende zondaarsliefde.

Hoe gansch anders wordt zij voorgesteld door menschen, die de genade u teekenen als verborgen in een diepe kluis, achter vele geheimzinnig ijzeren deuren, die alle gesloten zijn, elk met een aparten sleutel en wier prediking tot zoekende zielen eigenlijk hier op neerkomt: ge zult den goeden sleutel nog wel niet hebben om zelfs de eerste deur te openen, want dat slot is zoo samengesteld, en zoo moeilijk te openen, verbeeld u er maar niets van, dat ge den schat kunt genaken.

Hoe scherp steekt daarbij af het evangelie Gods: komt en koopt!

Christus wil zelfs aan de deur van het hart kloppen om de heilshoedschap des Vaders luide te zeggen.

Waarom neigen wij toch ons oor vaak liever naar den lokroep der wereld dan naar de noodigende stem der goddelijke liefde?

Komt en koopt!

M.

KERKELIJK LEVEN.

Synode-Indrukken.

XIV.

De zaak-Dr. N. D. van Leeuwen II (Slot).

Dit stond voor de Synode van Groningen dus vast: geen afwijkend gevoelen, ook niet een omtrent de zintuiglijke waarneembaarheid van de slang, wordt in onze kerken geduld.

Hoogstens kan de vraag rijzen: is misschien een persoon met (of gelijk wij nog liever zouden formuleeren: ondanks) te dulden?

En dan nog meer speciaal: is zulk een persoon, als hij Dienaar des Woords is te dulden?

Tweeërlei weg kon nu de Synodale Commissie bij haar onderzoek inslaan.

Zij kon heel in 't algemeen uitmaken, of 't afwijkend gevoelen, waarbij de zintuiglijke waarneembaarheid van de slang geloofend werd van dien aard is, dat er geen sprake van kan zijn, dat een Dienaar des Woords, met zulk een gevoelen behept, in onze kerken zijn ambt kan uitoefenen.

Of zij kon concreet het geval van Leeuwen nemen, eerst onderzoeken of met zijn afwijkend gevoelen nog andere gevoelens samenhangen, zoo ja, dan een oordeel vellen over dat complex van afwijkende gevoelens, zoo neen, advies geven of Dr van Leeuwen ondanks dit enkele afwijkende gevoelen, met de noodige reserves te dragen zou zijn.

De Commissie koos de laatste richting.

En zeker niet ten onrechte.

Want een Synode heeft niet over algemeene, maar over konkrete zaken te handelen.

Zij bepaalde zich uitsluitend tot het geval, gelijk het daar voor haar lag, wilde daaromtrent uitspraak doen en geen algemeene uitspraak geven.

Zoo zag ze zich dan allereerst als taak aangewezen te onderzoeken af het afwijkend gevoelen van Dr van Leeuwen in verband stond met andere afwijkende gevoelens.

Zoo moest ze in ieder geval handelen.

Ook wanneer Dr van Leeuwen tevoren niets gepubliceerd had, wat tot eenige verdenking in deze aanleiding gaf, had dit behooren te geschieden.

Hoeveel te meer dan nu, nu op onderscheiden uitlatingen in geschriften kon worden gewezen, welke op z'n zachtst genomen verdacht voorkwamen.

Maar elke poging om er achter te komen of Dr van Leeuwen er nog andere afwijkende gevoelens op na hield, stuitte af op zijn hardnekkige weigering om daarop te antwoorden.

Wel wilde hij, onder veel voorbehoud, later eens de Commissie mededeelen, hoe hij b.v. over de zintuiglijke waarneembaarheid van de Paradijs-

boomden dacht, doch thans moest, vond hij, een beslissing genomen worden inzake de slang.

Hij wilde dus het geding omkeeren.

Wat ging vanzelf niet.

Over de slang viel niet te discussiëren.

Zijn gravamen daarover was door de Synode van Assen verworpen.

Het ging er nu om: kon hij, ondanks het gravamen, waaraan hij vasthield, worden geduld.

En daarover was eerst noodzakelijk te weten, of dit gravamen het eenig afwijkende gevoelen van Dr van Leeuwen inhield.

Ofschoon herhaaldelijk getracht is dit Dr van Leeuwen aan het verstand te brengen, gelukte dit niet.

Hij bleef halsstarrig op zijn punt staan.

Toen bleef er de Commissie niets anders over dan de Synode te adviseeren, dat Dr van Leeuwen in onze kerken niet mag worden geduld.

De Synode volgde dit advies.

Nu had zij ongetwijfeld de bevoegdheid bezeten om Dr van Leeuwen aanstands te schorsen.

Indien zij hem op grond van het onduidelijke formulier of ook op grond van haar kerkelijk gezag van hem geëischt had de gestelde vragen te beantwoorden en hij dit weigerde, zou hij van stonde aan de facto gesuspendeerd zijn geweest.

Maar waar deze zaak als een vraag van de Classis Dragten op de Synode was gekomen, lag het voor de hand, dat aan de Classis het verlangde antwoord werd gegeven en dat deze nu de behandeling van deze zaak voortzette.

De afloop is bekend.

De Classis Dragten sprak de schorsing over hem uit.

Dr van Leeuwen onderwierp zich daaraan niet, maar stichtte een tegen-kerk.

Op dit droevig einde kon tevoren wel eenigszins worden gerekend.

Ik denk niet, dat er velen naar de Synode zijn getogen met hoop in het hart.

Maar de Synode mag zich hiermee gerust stellen, dat zij heeft gedaan wat zij kon.

Zij heeft groote lijdzaamheid beloofd en zich bejegeningen laten welgevallen, die op zichzelf grievend moeten worden genoemd.

Doch ook als Synode meende zij, dat het woord van onzen Heiland betekenis voor haar had: Leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben.

— Eenige bezwaren tegen professor Visschers „Paradijsprobleem“. I.

In het „Boek van de Week“ hebben wij het jongste werk van den Utrechtschen Hoogleraar besproken. Wij deden hem daarin kennen als een origineel denker.

Wij lieten hem veel zelf spreken, opdat de lezer zelf de bezwaren tegen zijn oplossing van het „Paradijsprobleem“ zoo aanvoelen vóór wij die uitspreken.

Dat scheen ons het groote voordeel toe bij het nadeel, dat wij wegens het bestek van die rubriek niet dadelijk volledig ons oordeel konden geven.

Wij willen thans in een andere rubriek eenige van onze voornaamste bezwaren tegen Prof. Visschers oplossing uiteenzetten.

Daarvoor zullen we een korte artikelenreeks noodig hebben.

Ons eerste bezwaar raakt het uitgangspunt van Prof. Visschers boek. Hij beziet alles van uit Mozes' milieu. Het gaat hem bovenal om de bedoeling van Mozes. De vraag, welke hij het lezen van Genesis 2 en 3 vóór alles dient gesteld, is: wat heeft Mozes gemeend? Daarbij schakelt Prof. Visscher ongetwijfeld de werking des Heiligen Geestes niet uit. Hij maakt daarvan meer dan eens melding. Maar toch, die werking beperkt zich tot het laten zien van de dingen uit een bepaald milieu en de zorg voor de zuivere optekening daarvan. Dat de bedoeling van den Heiligen Geest wel eens hooger kon zijn dan die van Mozes komt niet bij hem op. Dat de Heilige Geest bij latere openbaringen zijn bedoeling met vroegere heeft doen kennen, wordt feitelijk afgewezen. De latere bijbelschrijvers hadden weer met een ander milieu te maken. Zij gaven geen verheldering over wat vóór hen werd geschreven. Zeer duidelijk spreekt Prof. Visscher dit uit op blz. 77. Hij waarschuwt daar eerst: „Juist in onze dagen, nu er zooveel licht vanuit het cultuurmilieu, waarin de Schrift ons verplaatst, is opgegaan, moet de exegeet zich zorgvuldig hoeden voor den invloed, die kan uitgaan van interpretaties uit latere eeuwen, die meestal geboren zijn in het licht van theologische concepties, wier waarde ik overigens daar laat, maar waaraan toch geen invloed mag worden toegestaan op de verklaring van Genesis 3, zooals het daar in den tekst voor ons ligt“.

Onmiddellijk daarop laat hij volgen: „Zelfs gaat het niet aan om het gebruik, dat later door de heilige schrijvers van elementen uit het paradijsverhaal werd gemaakt voor geheel andere doeleinden dan de verklaring van Genesis 2 of 3, normatief te stellen voor de exegese dezer hoofdstukken. Immers, de toespelingen door gewijde schrijvers later eeuwen met betrekking tot het paradijsverhaal gemaakt, worden door hen duidelijk gebezigt als materiaal voor

hijne beeldspraak, maar zeggen ons aangaande den oorspronkelijken zin dezer hoofdstukken in het boek Genesis niets. Zij leeren ons niet of Mozes met de slang het slangen-beest of satan noemen wilde."

In de door ons gespatieerde zinnen vindt men een afwijking van een belangrijken stielregel voor de exegese, welke door de Gereformeerden totnogtoe altijd werd gevolgd.

Zij hielden eraan vast, dat de Schrift moest worden uitgelegd naar de analogia Sacrae Scripturae, d.w.z. dat voor het verstaan van een uitspraak Schrift met Schrift moet worden vergeleken.

Prof. Visscher laat dat feitelijk los.

Maar daarmee vindt hij dan ook alle Gereformeerden tegenover zich.

De fout schuilt hierin, dat hij de Schrift in verschillende deelen laat uiteenvallen, welke ieder op een afzonderlijke wijze, van uit verschillende cultuurmilieus, moeten worden verklaard.

De eenheid der Schrift wordt hiermee in beginsel prijsgegeven.

Omdat hij gedurig naar de bedoeling der verschillende schrijvers vraagt en de bedoeling des Geestes op den achtergrond schuift, kan hij niet aanvaarden, dat het eene deel der Schrift het anders ook indirect opheldert.

Op dat standpunt is er geen voortschrijding van de Schriftopenbaring mogelijk, men ontdekt daarin niet een voorigaande lijn, maar de deelen der Schrift worden als een mozaiek naast elkander neergeslagd.

Zoo wordt er te kort gedaan aan de Gereformeerde leer, dat de bedoeling des Geestes hoofdzak is en de bedoeling van de schrijvers daaraan ondergeschikt.

De Heilige Geest wordt hier niet genoegzaam erkend als Auctor primarius d.i. als eerste Auteur van de Schrift.

En door aan de verschillende Schriftdeelen zulk een locale en tijdelijke kleur te geven, moet men er konsekwent toe komen op de universeels beleeckenis van de Schrift af te dingen.

Die konsekwentie trekt Prof. Visscher zelf nog niet.

Gehukkig.

Toch hebben we tegen meningen, welke zulke konsekwenties in zich dragen, de ernstigste bedenking.

Of we dan met zeker cultuurmilieus in het geheel geen rekening hebben te houden?

Dat is weer een ander uiterste.

Daarover spreken we nog wel eens.

Onze enquête.

Onze enquête inzake „Reformatie in de prediking“ mag zich in groote belangstelling verheugen. Uit alle deelen des lands ontvingen wij brieven. Uit steden zoowel als van het platteland.

Alleen de Noordelijke provincies waren nog karig in haar deelneming aan de enquête.

Toch zouden we ook daaruit gaarne stemmen hooren.

Dat geeft aan onze enquête meer waarde.

Nu weten wij wel, dat men er in het centrum, het Oosten, Westen en Zuiden van ons land gemakkelijker de pen opneemt.

Onze Noordelijke broeders staan er voor bekend, dat zij gaarne eerst eens de kat uit den boom kijken.

Maar in dit geval is het niet nodig.

Men kan er geenerlei onvoorzichtigheid mee begaan.

Worden er gedeelten uit brieven gepubliceerd, dan zal dit toch zoo geschieden, dat anderen van de herkomst niets gewaar worden.

Ook vragen wij niet, dat er per se kritiek moet worden geleverd.

Het is ons evenzeer welkom, wanneer men het goede in de prediking roemt.

Maar ieder, die ten deze iets op zijn hart heeft, schrijfe.

Men gelieve er om te denken ons in den linker-bovenhoek op de envelop te plaatsen: „Reformatie in de prediking“.

Op 15 December wordt de gelegenheid gesloten. Het is een menscheijke eigenschap om eerst warm voor een zaak te worden, wanneer zij aan het rollen is.

Maar ieder, die even nadenkt, begrijpt, dat wij daaraan niet mogen toegeven.

Gaarne getroosten wij ons de moeite om den stapel brieven, hoe hoog die ook zij, nauwgezet door te lezen en daaruit aantekeningen te maken.

Doch ook dit heeft een grens.

Mogen wij nu nog even herinneren aan onze vier voorwaarden:

1. indien men kritiek heeft worde men nooit persoonlijk. Kritiek op een bepaalden prediker of op predikers in een bepaalde plaats wordt door ons niet aanvaardt. Brieven met zulk een inhoud verhuizen dadelijk naar de papiermand. Men moet de prediking van den tegenwoordigen tijd in het algemeen in het oog vatten. Daarom drage de kritiek een algemeen karakter;

2. men zoeken zijn sterkte niet in krachttermen. Dat verlaagt voor ons de waarde der kritiek. Liefde tot de waarheid en haar verkondigers, alsmede

tot het volk Gods mag alleen de drijfveer zijn en dat moet ook uit de brieven zijn te proeven;

3. hoewel wij misschien een enkelen brief zullen citeeren, verbinden wij ons daartoe niet. Ook mag niemand zich verongelijkt achten, wanneer wij uit den eenen brief wel iets aanhalen en uit den anderen niet;

4. Men schrijfe biddend.

HEPT.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Nog eens: Gedwongen huwelijken.

Een onzer lezers — doch die, naar hij ons verzekert, spreekt uit naam van meerderen — is over m'n antwoord aan de B. te A. over gedwongen huwelijken niet tevreden.

Aan de B's verzoek, om bewijs uit de H. Schrift, dat wie gedwongen ten huwelijk gaan, schuldig staan aan overtreding van het 7de gebod, voldeed ik z.i. met m'n verwijzing naar Zondag 41 van den Heidelberger niet.

En omdat de B's gedachten ook bij hem en bij vele zijner vrienden leven, verzoekt hij me daarom een duidelijk antwoord op de volgende twee vragen.

1e. Wordt wel ergens in de Schrift vonnis gesproken over de gemeenschap tusschen ongetrouwden die een huwelijk noodzakelijk maakt? En

2e. Valt ze wel metterdaad onder de zonden tegen het zevende gebod?

Bij deze laatste vraag teekent hij dan aan, dat ze, naar zijn oordeel, allereerst overtreding is van gebod 5, en dat ze door iets bijkomend's stellig ook zonde tegen gebod 7 kan worden, doch dit op zich zelve niet is, of dat daarin althans niet het karakteristieke ligt van dit kwaad.

Ofchoep een lange discussie juist over dit onderwerp me niet bijzonder aantrekt en zeker ook haar gevaren heeft, wil ik toch, om 't belang der zaak, vooral voor onzen tijd, en ook, helaas, voor onze kringen, gaarne aan P's verzoek voldoen.

Maar het eischt een toegeeflijkheid, die ik niet stellig voorneem, uitzondering te laten blijven.

Wij praten met elkaar, ook in „De Reformatie“ als Gereformeerde menschen, d.w.z. als menschen, die de belijdenisschriften der Gereformeerde Kerken erkennen als de uitdrukking van hun geloof, en die daarom een beroep op de belijdenis als ten volle geldig erkennen. Niet om een antogestie die deze belijdenis hebben zoo, maar omdat we haar saam erkennen als gegrond op en in overeenstemming met het Woord onzes Gods.

Wie ten opzichte van enig deel der belijdenis van deze overeenstemming niet overtuigd is, trachte daarover meerder licht te krijgen, of dien, zoo het gevonden licht hem niet geruststelt, een gravamen in, maar hij mag nooit beginnen met in discussie de belijdenis buiten de deur te zetten.

Onder beding, dat P. dus nooit meer doe wat hij nu deed, en na erkennung zijner zijds, dat hij thans krijgt wat hij geen recht had te eischen — wil ik hem de volle maat geven.

Zijn eerste vraag moet ik, om hem geen onrecht te doen, zeker een weinigje wijzigen.

Want als ik haar lees, gelijk ze daar staat: „Wordt wel ergens in de Schrift vonnis gesproken over de gemeenschap, die 'n huwelijk noodzakelijk maakt?“ dan is ze, zeker ook naar P's oordeel spoedig beantwoord, en kan dat antwoord kwalijk anders dan bevestigend zijn.

Want gemeenschap die een huwelijk noodzakelijk maakt is geslachteijke gemeenschap van ongetrouwden. Geslachteijke gemeenschap van ongetrouwden, zoo heel in het algemeen, is hoererij. En dat de Schrift over hoererij vonnis spreekt, zal wel voor niemand bewijs behoeven.

Doch zoo algemeen zal het door P. niet bedoeld zijn. Hij heeft gedacht aan gemeenschap tusschen twee personen, die elkaar liefkregen, die deze liefde voor elkaar uitspraken, en die besloten, met elkaar te huwelijk te gaan. Hij dacht m.w. aan wat we „verloofden“ noemen, of aan jongelui, tusschen wie, zooda het te platten lande heet, tot vaste verkeerung kwam.

Van een bestrafing of vonnis over jonge menschen, die bij dergelijke verhouding, door geslachteijken omgang hun voorgenomen huwelijk verhaastten, beken ik, geen voorbeeld uit de H. Schrift te kennen.

Doch dit is ook zeer begrijpelijk.

In het Oosten toch kende men onze lange verlovungen of verkeerungen niet.

Men kende er alleen een bruidstijd; die dan vaak wel van veel langer duur was dan onze ondertrouw, doch in niets leek op onze verlovungen.

Dat het gevraagde vonnis of voorbeeld van een vonnis niet is aan te wijzen, zegt dus weinig.

Voor al onder ons, gereformeerden, die geleerd hebben, dat de Schrift ons nog op een andere manier den regel geeft voor geloof en wandel, dan in den vorm van bepaalde teksten of voorbeelden.

Het komt alles aan op de beantwoording van P's tweede vraag: „Valt ze (de buiten-echtelijke gemeenschap n.l. wel onder de zonden tegen het 7e gebod?“

Ik moet eerlijk bekennen, dat een vraag als deze me meer dan een beetje verbaast.

Wie haar stelt, brengt toch feitelijk heel de methode van wet-aitlegging in geding, waarin Calvijn ons voorging, die alle gereformeerde Moralisten en Kerken volgden, die van gebod 1 tot gebod 10 ook onze Heidelberger toepast, en die bij elk der 10 geboden de sleutel blijkt, waardoor ons de schatkamers van 's Heeren wonderbare Wet ontsloten worden; die aan de Schrift zelve ontleend is, zich meer bepaald rechtstreeks aansluit aan het woord des Heeren Jezus: „Voorwaar, Ik zeg u, zoo wie een vrouw aanziet, om haar te begeeren, die heeft vreesd overspel met haar in zijn hart gedaan“, en die hierin bestaat, dat we in de eene bepaalde zonde, die een gebod verbiedt, geheel een rubriek, beter gezegd, heel een familie van zonden getroffen zien, die met deze eene zonde saamhangen en in haar, als de meest centrale of de scherpst-geleekende, haar vertegenwoordigster vinden.

Deze methode in 't algemeen verdedigen behoeft ik niet.

Bij elk afzonderlijk gebod, ook bij gebod 7, rechtvaardigt ze zich zelve.

Gebod 7 raakt rechtstreeks en naar de letter enkel en alleen de zonde van echtbreuk, d.w.z. het breken van den echt.

Het breken van den echt bij ieder zonder onderscheid; ook en niet het minst bij ons-zelfen — en op alle manier, niet alleen door wat we in het dagelijksch spraakgebruik echtbreuk noemen, maar ook door twistgierigheid, boos humeur, zelfzucht, en al wat een huwelijk verstoren kan.

Dat alles wordt, gelijk onze Heidelberger zegt, in het zevende gebod verboden.

Het gaat dus in eerste instantie om de vestiging van het huwelijk tegen allerlei uiting van de zonde, waardoor het belaagd en bedreigd wordt. Goed.

Doch daaruit besluite men nu niet, dat het hier eeniglijk en alleen gaat om de bescherming van het huwelijk, als heilige instelling Gods, geheel in 't algemeen, en dat er dus van geen overtreding van dit gebod sprake kan zijn waar geen huwelijk gebroken of geschonden kan worden om de eenvoudige reden, dat het er niet is.

Want — om nu even te laten rusten wat beter straks wordt gezegd — we vinden hier in gebod 7, het huwelijk niet in het algemeen en in het afgetrokken.

Maar we ontmoeten het hier in zeer concreten vorm en in een zeer bepaald verband.

We ontmoeten het hier als het huwelijk van onzen naaste. Gebod 7 toch behoort tot de tweede tafel der Wet, en is een der geboden, die ons voorhouden, wat we onze naasten schuldig zijn.

„Gij zult niet echtbreken“ beteekent dus allereerst: gij zult niet breken den echt van uwen naaste.

En nu kan dat breken van des naasten echt ongetwijfeld allerlei vorm aannemen, maar zijn meest praegnanten vorm is toch wat onder ons en wat evenzoo onder Israël verstaan werd onder echtbreuk in engeren zin.

Gelijk naar het woord des Heeren: „Die twee zullen tot één vleesch zijn“ in de lichameijke gemeenschap de eenheid, welke in het huwelijk tot stand komt, haar volle openbaring vindt, zoo ligt ook in wat echtbreuk heet in engeren zin, de radicaalste geweldpleging aan eens anders huwelijk. En wat is nu het kwaad, dat in dit uiterste vergrijp tegen des naasten echt aan het licht treedt?

Dat kwaad is de niet door de vreeze Gods beheerschte en bedwongen zinnelijke lust.

Maar in deze hoofddoel van den onbedwongen lust, treft dan gebod zeven alle andere, en in deze alle saam treft het in dien onbedwongen lust zelf den boezen wortel.

Zoo verstaan, verbiedt gebod zeven wel ter dege al wat onze Heidelberger in Zondag 41 opsomt: „alle onkuische daden, gebaren, woorden, gedachten, lusten, en wat den mensch daartoe trekken kan.“

Daarom hebben alle gereformeerde Moralisten in gebod zeven het gebod der kuischeid gezien, d.w.z. die zelfbeheersching, die uit liefde tot God en uit heilige liefde tot ons-zelfen en tot onzen naaste, ook den zinnelijken drang, die het huwelijk doet zoeken, onderwerpt aan den geopenbaarden wil des Heeren.

Tot dien geopenbaarden wil des Heeren behoort nu ook, dat deze zinnelijke drang alleen in het huwelijk bevrediging mag zoeken.

En wel, opdat die bevrediging geen dierlijke, maar een door de echtelijke liefde tot het menscheijke, d.w.z. tot het geestelijk-zedelijke, opgehevene zij.

Alleen in het huwelijk.

Doch het huwelijk is nog niet waar twee menschen elkaar liefhebben, en elkaar de trouw-helote deden. Daar is stellig wel aanwezig een der eerste voorwaarden voor het huwelijk.

Daar is in zeker zin het huwelijk ook in voorbereiding.

Maar het huwelijk-zelf is er nog niet.

Zoo heeft men wel in geestdrijverige kringen van vroeger en later tijd beweerd, om er dan ook naar te handelen, tot het leven doodloep in de poelen van bestialiteit, — in geestdrijverige kringen, die met al wat tot de gestalte en den vorm